

יהודים, ציונות וישראל בעיני פולין הרשמית

הגנו מפרסמים כאן חלקים משתי החברות המברה הדרכה שהוצאו עלידי היחידה לתעמולה מפלגתית בעיר לודז' שבפולין. היחידה פועלת כשלוחה של המפלגה הקומוניסטית השלטת — P.Z.R., שתי החברות ראו אור בחודש אפריל של שנת 1968 ועל המעטפות צוין כי הן נועדו „לשימוש פנימי בלבד”. שם החברות הראשונה הוא „מדניות המפלגה והממשלה — ומתנגדיה”. מחבריה הם זביגניב פלינסקי, ויקטור מלסקי הנריק מצ'יבסקי. החברת השנייה נקראת „הציונות ומקורותיה, אומיה ופרצופה האנטי-פולני”. מחברה הוא ולדיסלאב קמיטקובסקי. החברת הראשונה מכילה 35 עמודים, הקטע המתורגם מהחברת הראשונה הוא מעמוד 9 עד עמוד 14. הקטע מתוך החברת השנייה — מעמוד 15 עד עמוד 22. שתי החברות עוסקות בצניין יהודי פולין, הציונות ומדינת ישראל.

התתייחסות של החברת הראשונה הפותחת את הקטע המתורגם, נקראת:

„נשלוח על 30 מיליון גוים”

„הבנת המהות של מאורעות מארס¹ מחייבת הצצה אחורנית, אל אותה תקופה שבשביל רבים מאורחי פולין הינה כבר נחלת החיסטוריה. תודיעה הכללית על אותם זמנים אינה שלמה ונדעו עליה הצאירדברים. ההיסטוריה החדשה של פולין היא בבחינת דיסציפלינה מדעית אטומה וסודית יותר מאשר אגיפטולוגיה ואשורולוגיה, תחומים שזכו לעבודות ענייניות ושונות לכל. תפקיד מיוחד במשיכת חוגי האקדמאים למשחק הפוליטי, שמטרותיהם אמנם נבדלו משיטותיו של הנוער המשולח, הפוזו אך הפאטריסטי והסוציאליסטי ביסודו, נועד לעבודה של ליקוי ידע יסודיים, וכן איהכרת הפרצוף הפוליטי הפעילות הפוליטית המוקדמת של אנשים כגון זמברובסקי, סטשבסקי, מנעו הערכה מפורחת מהו הדבר האמיתי המסתתר מאחורי הסימטאות היפות על חירות ודמוקראטיה. אילו כוחות ולמען איות מסרה² רצו לנצל את ההתערבות הבנה של הנוער הסובלבל. צמיחתם של חלק ניכר מהכוחות שנתגלו בימי התקפת ישראל נגד ארצות ערב, ביוני, ואחר כך, עד ימי מארס וחשפו באופן הדרגתי את פרצופם הציוני האמיתי, יש לחפש בשנות התקומת של פולין המתחדשת והתבססות השלטון העממי. אין גורע מכך שכבר אז ייצגו קבוצות אלה בגלוי הפיסות דומות. עם זאת, מותר לקרוע בהחלטיות שכבר אז נוצרו גרעינים של מצב, אשר במקום או במאחר מוכרח היה להטביע אותות שליליים על המשך החיים הפוליטיים. המצב הזה נגרם עלידי ריכוז מופרז של אורחים פולנים ממוצא יהודי במיגזרים המכריעים והרגישים: בטחון, מנגנון פוליטי-חיוני של הצבא, מיניסטריון לענייני חוץ, מיניסטריון לסחר חוץ, וכן מנגנון לתעמולה ופיקוח על שימור באמצעי תקשורת המונים.

קביעת העובדה אינה מסכירה עדיין את סיבות התופעה. הכרחי, אם כן, להשיב על השאלה: כיצד זה כבר בשנים 1946—1944 הגיעו לחלוקה כה בלתי רצויה של קוריים מנקודת ראות לאומית? טרם שנשיב על השאלה שהצגנו, חייבים אנו להבהיר מדוע, אובייקטיבית,

יש לראות את הריכוז המופרז של אנשים בעלי לאומיות יהודית כבלתי רצוי מנקודת ראות האינטרס הלאומי ולכן כמזיק מבחינת ציבורית ופוליטית, ונתעלם לעת עתה מהעמדות הפוליטיות ונקבל לשם פשטות הדיון את ההנחה שאנשים אלה ייצגו אמנם תפיסה לאומית ואידיאית נכונה.

אזרחים פולנים בעלי לאומיות יהודית הם מיעוט לאומי בתוך הציבור הכללי. ברור, שזכאים הם, כשם שזכאים לכך מיעוטים לאומיים אחרים כגון אוקראינים, ביילורוסים, ליטאים, צ'כים ואחרים, למלוא הזכויות הפוליטיות והאזרחיות המקובלות בקרב הפולנים. זכאים הם, בנוסף על כך, לזכויות המיעוטים כמו התפתחות התרבות הלאומית, ניהול בת"ר ספר בלשון הלאומית, קיום עתונות משלהם, ייסוד ארגונים ואגודות. השימוש בזכויות אלה הוא גם בבחינת הודאה במציאות הייחוד הלאומי. הפרדה זאת קשורה קשר בל ינתק בתודעה של קיום אינטרסים קבוצתיים. לכאורה אין אינטרסים אלה חייבים להיות מנוגדים לאינטרס הכללי-לאומי, אולם אפשרות כזאת אין גם להוציא מכלל חשבון. מן הדין הוא לזכור שפולנים בעלי לאומיות יהודית אינם חיים בהפרדה מקיבוצים יהודיים במדינות אחרות (אין אנו עוסקים כאן במדינת ישראל, כי בתקופה בה אנו דנים, 1946–1944, לא היתה המדינה הזאת קיימת עדיין) — אם כי אין לפסוח על השאיפות להקמת המדינה בקרב יהודי פלשתינה בזמן ההוא). הנסיון מוכיח שקיבוצים אלה משתדלים להשפיע זה על זה ולהדגיש את אחדות ושותפות האינטרסים. סכאן נובע הלחץ הבלתי נמנע המופעל על אנשים בעלי לאומיות יהודית, הממלאים תפקידים חשובים במדינה, כדוגמת השירות הדיפלומטי או סחר החוץ מטעם הציבור היהודי במדינות אחרות. לחצים כגון אלה אינם פועלים על אזרחים בעלי לאומיות פולנית, דווקא בתחום מדיניות החוץ הוקה במיוחד הסכנה של אי-הוודאות עם התרדעה הפולנית הריבונית והאינטרס הלאומי.

ישנן גם סיבות נוספות הגורמות לנוק במצב המתואר, בכדי לשלוש בעם, למלא תפקידים שלטוניים, צריך האדם לדעת ולקבל בשלמות את דברי ההיסטוריה כשלו, המסורת ואורח החיים של אותו עם, תחושת שוני כלשהי, אפילו מינימלית, מן הדין שתוביל לניכור, לזניחת היחס ההומני כלפי בני אותו עם, וכתוצאה מכך נוצרת הסכנה שהיחס כלפי בני אדם יהיה זהה ליחס אל עצמים. השלטון בשם אזרחים הרעך לשלטון על אזרחים.

אולם נחזור לשאלה המהותית: כיצד אירע ששורה של אנשים מסוציאליזציה יהודי הגיעה לעמדות כפחה כזו? המדינה?

מדינה מודרנית, המבקשת להתקיים ולפעול כחלמה, וקוקה לקאדד אנושי רחב המסוגל למלא תפקידים ניהוליים במנגנון השלטון והאדמיניסטרציה, פולין העממית הקמה לתחיית סבלה ממחסור באינסלינגציה, ליקויים אלה היו בעלי אופי יחסי ומוחלט כאחד. מדיניות ההשמדה של הכובש הלמה חזק במיוחד באינסלינגציה הפולנית. לשם הדגמה די להזכיר את תוכנית AB המפורסמת והרואית של הגנרל-גוברנאטור פראנק⁵ וגם חיסול מערכת בתי-הספר, הלימוד בהסתה, למרות היקפיה, לא יכול היה למלא את החלל. האבידות במסתרת ובמרד ארצה⁶ השלימו את תמונת המצב. כך הצטיירו הגורמים שקבעו את המחסור המחלט.

אולם גברנו גם על מחסור יחסי, אין לשכוח שפולין המחודשת קמה כארץ המבשרת שידוד מערכות חברתי מעמיק, ארץ שבה, מהימים הראשונים, נטלה לידה את השלטון הנציגות של המעמדות המנוצלים עד אז, למרבה הדאבה, הרוב באינסלינגציה הפולנית התקשר בתקופת הכיבוש עם הסוכנויות של הממשלה הלונדונית וראה בה המשך המס'

לכתיות הפולנית. במרבית המקרים היה הקשר הזה המבוסס על מניעים פאטריסטיים — תרצון להילחם נגד הכובש. ניתן להניח כי לא היתה בפולין משפחה מבני האינטליגנציה, בלי שאחד מבניה יתיה קשור במחתרת, וזה על פי רוב עם א.ק.¹ הסוחות הפולניים המזוינים במערב, או בקורפוס של אנדרס,² המצב הזה היה הרה תוצאות, הרוב המכריע מבני האינטליגנציה, לאחר הקמת הוועד לשיחורור לאומי, נקט בעמדה של שב ואל תעשה. הוא ראה עצמו קשור בקשרי לויאליות אל ממשלת הגולים בלונדון. חלק ניכר המשיך גם הלאה במחתרת — הוא לא נתגלה. בלי שנכנס כאן לניתוח מפורט של הגורמים למצב, נוסחפס ברמיזות בלבד, הרי מכך נבעו האבידות היחסיות. האינטליגנציה הפולנית בתקופה הנדונה הוכיחה חוסר כשרון להשלמה עם המשטר הנבנה החדש, ולכן גם לא יכלה ליטול חלק מלא בתהליך היווצרותו. תהליך האינטגרציה עתיד היה להיות ממושך, השלכת המושגים הישנים וקבלת החוץ והמציאות של פולין העממית התקדמו באיטיות... האינטליגנציה זקוקה היתה לדפוסים של ליגאליזם, ואלה השיגה בדמות של משאל עם ובחירות לסיים המכונן. אולם היה כבר מאוחר — שנת 1946 ר' 1947.

פולין של שנת 1944 הזדקקה לאנשים בטרורים וכאלה שאפשר לתת בהם אמת. מוכן הוא שעתודה לפעילי המשטר החדש מוכרה היתה להיתפך הצבא הפולני ששיחרר, לצידו של הצבא האדום, את השטחים הראשונים של המולדה, וכן קבוצות השמאל היוצאות מן המחתרת: פ.פ.ר. עם צבא העם³ ופ.פ.ס.

נשלו טכאן ומכאן. בצבא כבר קיים היה מנגנון בסחוני סאומן וכן מנגנון פוליטי-חינוכי. טבעי שהוא נהפך לגרעין של מנגנון המדינה המתהווה. לא נוכל ג' מלהימנע מלהשיב לשאלה המתבקשת — מאיזה חוגים באו עובדי המנגנון שהגיעו עם הצבא הפולני מברית המועצות?

בתקופה בה נוסדה הדיכויזיה ה'1 נשארו בברית המועצות רק נציגים מועטים של האינטליגנציה הפולנית. הרוב עזב כבר עד אז את תחום ברית המועצות בצאתו עם הקורפוס של אנדרס. בהקשר רצוי להדגיש שמרבית האזרחים הפולנים בעלי לאומיות יהודית, בהתחשב עם השוני ביחסם של השלטונות הסובייטיים לשני הלאומים, נשארו גם בהמשך הזמן בברית המועצות. נוסף על כך בשל יחס האיכפתיות שגילתה מפקדת הקורפוס [של אנדרס] לא הגיע גיוס האנשים מבני הסוצא היהודי למיסדים רחבים.

את הודישה לקאדריים בדכויזיה ה'1 של הצבא הפולני המתהווה, ביחוד במיגור האינ-טליגנציה, מילאו דווקא חוגים אלה. בכך מוסבר אחוז גבוה כל כך של פולנים מסוצא יהודי במנגנון פוליטי-חינוכי ובמוקד הבטחון דאז. מן הדיון להזכיר גם שאלמנט זה התחזק באופן ניכר עליידי העברת חלק נכבד מבעלי התפקידים מיחידות הנ.ק.ו.ד. ונ.ק.ב.ב. כמו מאוור גרדש, נאשקובסקי, שביאטלו (איזאק פלישבארב).

כפי שצויין כבר, המנגנון שהורכב בדרך זאת, שימש מקור לפעילים בשביל המוסדות המתפתחים בארץ. כבר אז אפשר היה להבחין בתופעה שכעבור זמן תורגש בכוח רב. המגמה הזאת, שקשה היה לשים לב אליה בתחילתה ובחור של ימי שיחורור הראשונים, תרשתתה על השיטה של בחירת שותפים לעבודה. הכושר יותר ויותר התרכזו בנקודות מפתח תאים אחדים מבחינה לאומית. פחות מדי נתונים בידינו וידיעתנו אינה מגיעה עד כדי כך, שנוכל לקבוע בבטחון מלא כי היה זה תהליך מכוון, הגשמת תוכנית המשרטטת מלמעלה. במידה מסוימת היה זה דאי עניין של אמת רב יותר ותחושת הקשר ההדדי וסולידריות האופייניים לאותה קבוצה. לא מן הנמנע שפעלו כאן שני היסודות כאחד:

יהודים, ציונות וישראל בעיני סולין הרשמית

תודעת ביצוע התהליך אצל האנשים התופסים עמדות בצמרת במיגזר מוגדר, המסך מעשי המבוסס על אגון הדרי וקשרי סולידריות, עניינים אלה שלא נבדקו עד הסוף מצפים עדיין לנישה היסטורית-סוציולוגית רצינית, אולם ברגע זה מעניינות אותנו העובדות, ואלה אינן מעוררות כלל ספק: המירוציה של מיגזרים מסוימים התקדמה, ובמיוחד מרגש היה המצב במיניסטריון לבטחון ציבורי, יש רשמו לב כבר אז למצב שלילי זה, השפעת הקבוצה הזאת התעצמה, והדבר מוכן לאור חשיבותו של התחום הבטחוני במאבק הפוליטי החמור שהתנהל נגד פ.ס.ל. של מיקולאצ'יק¹ והמאבק המזויין כנגד המחתרת המזוינת, מדיניות של מ.פ.ב.² מותנית חיתה הרבה, דרך הארת העובדות שהשפיעה על התכרעות, מסובך הוא לעסוק בשיקולים על יסוד "מה היה אילר", אולם למרות זאת מותר להניח, ששימוש בטקטיקה אחרת במקצת כלפי המחתרת שלאחר א.ק., עשוי היה לקצר את תקופת הקרבות, למרבה הדאבה, הללו שקבעו את הטקטיקה, והמכריעים במיגזר הבטחוני — לא היו בין הנופלים... נדמה שכבר אז ססתגנת זניחה של העמדה התומנית הזכנת הקרקע לשליטה על הנפשות בבוא הזמן.

פובליציסט כתב באופן כזה על איתם הימים: "...השאפות של היהודים הפולנים מצאו בימים הראשונים של השיחרור אפשרויות מלאות להגשמה, יתירה מזו: במקום בו הקליר פיקאציות היו פחותות, ולעתים אף זעומות ביותר, שם פעלה הנחה תומניתאית מיוחדת: לאחר סבלות הכיבוש נראה היה כסבעי שיהודים פולנים יקבלו עבודות מכניסות יותר, עמדות נעלות יותר, סוציולוגים יכלו אמנם להתעניין בתוצאות מדיניות פרסונאליות מעין זה, מדינאים חייבים היו לעשות זאת...

יש להטעים בבירור שפולנים המנתיגים את החיים הפוליטיים לא הזניחו חובתם זו שחבו כלפי העם שהעלה אותם לעמדות ומסר את גורלו בידיהם. הבעיה העלתה בזמנו בלשכה הפוליטית, למרבה הדאבה, הסתבר באיזו מידה הצמיח הפוליטי את זרועותיו... קמה מהוסה מסביב ל"סטיה לאומנית", כלאומנות נחשבה שימת הלב לליקיים במדיניות הקאדרים, המוקים בתהליך קידום העם, היה זה בשנת 1948. טעם אנו מכירים זאת! אותו טון היסטורי ונימוקים דומים: דווקא — עשרים שנה מאוחר יותר... רק התוצאות הן שונות עתה, כי לא העריכו די את תבונתו הפוליטית של העם, הכוח וכוח ההכרעה של מעמד הפועלים.

אזי הניתוח המתיכנן עלידי זמברובסקי, ברמנים, מיצנים, המבוצע בסיוע הבריוב-שציונה³ — הצליח, הוא התאים אמנם לדפוסים המקובלים בצ'כוסלובקית ובתונגרית, איפשר אקטיביוצית של התנהגה בידי האלמנטים החיצוניים — זרים לעם...

קטע מתוך החוברת

"הציונות ומקורותיה, אופיה ופרצופה האנטי-פולני".

"אין אנו מתכוונים לעסוק בעבודה זאת במכאניזם של יצירת האליטה. רצוי רק לציין שסוקד התודעה האטנית, המודגשת בעוצמה על ידי הרעיון הציוני, הוא בחלוקת לאגיש ו.זרים". ההבחנה בין אנשי אוהה עדה ובין זרים, ראשיתה בזמנים שקדמו לימי ההיסטוריה הכתובה, ההשקפה על סוצא משותף, ההשקפה כי את בני הקיבוץ האטני מחברים יחסי קירבה חיבה יסוד מהותי בתודעה האטנית, מושג שנאחזים בו בשקיקה רבה והאידיאלוגים הציונים. יש לתודות כי אלה הם מושגים בעלי עוצמה רבה, אף על פי שהמדע המודרני מוכיח את אפסות השקפות אלה. הנימוקים מתחומי המיתולוגיה, אנטרופולוגיה, היסטוריה

וסוציולוגיה נתקלים במחסום השקפות שאין להכריעו. הפאטריסטיזם המודרני, שאינו פונה למיתוס של דם ואדמה אלא לשותפות מדינית-לאומית. לתחושת המולדת, נדחה טאו ומתמיד על-ידי אלה שהתבצרו ב„זרותם“. בשעה שהיו מותחים עליהם ביקורת, היו באורח אוטומטי מאשימים את המבקרים באנטישמיות.

ביוצרים ראשית לכל סביבה חברתית משלהם, פתחו פעילות כל-צדדית כשהם מופיעים בדמות מחוקק וסוחר, מתיישב וחיל, מלומד ומפקח. בהסתמך על הדמיון שבין בני העדה קיימו ביניהם יחסים הן אישיים והן רשמיים, תכופות הטעים, על פי הסיסמאות הציוניות, את הקירבה הלאומית-חברתית והפסיכולוגית. בקוראנו כיום קורות החיים של שורה שלמה של אנשים, מפתיע הדמיון שבקריירה ואורח החיים. קיים היה ביניהם משהו שבמשיכה הדדית המבוססת על אחווה של אנשים שהגיעו להצלחה. הם יצרו אחדות שמוכח רחוקה עתה להסתלק. בנאומו שהשמיע החבר ולאדיסלאב גוטולקה בפני האקטיב המפלגתי של הכירה, ב־19 במאוס ש.ג., צויין כי לצד הציונים והקוסמופוליטים „קיימת אמנם קבוצה שלישית של אזרחים ממוצא יהודי, המרובה ביותר, שצמחה עם כל שורשיה לתוך האדמה עליה נולדה ובשבילת פולין היא המולדת היחידה.“

האבחנה האמורה בין שלוש קבוצות אוכלוסיות ממוצא יהודי, וכן הסעמת הערך החיובי שבקבוצה השלישית קולעת מאוד מנקודת ראות סוציולוגית-הסתכלותית ואף יעילה מבחינה פוליטית אך מחייבת גם הבהרה מפורטת יותר, כי מן הדיון הוא לקבוע שה„הכרה בפולין כמולדת יחידה“ אינה רק שאלה אישית בלבד, הצהרה פומבית של האדם המסיים, זה מכבר חלפו העתים, בהן התיאוריה הליברלית-קוסמופוליטית של הלאומיות, הנהוגה במשאל-רעם ובמיפקדי אוכלוסיה, שימשה אבן בוחן לקביעת הלאומיות של האדם המסיים על יסוד הצהרה אישית.

המיפנה המכריע בתחום זה מהווים הנסיונות הפוליטיים לרהביליטציה וריפיקאציה בשטחי המערב,¹¹ שהשתתפו על החלטות משפטיות-בינלאומיות של נציגי המעצמות הגדולות ביאלטה ובפרדסטדאם, במהלך הרהביליטציה, או הוורסיפיקאציה שקדמו להפעלת החסכמים על פיגרי האוכלוסיה הגרמנית, נקבעה השתייכותם הלאומית — פולנית או גרמנית — לא על סמך הצהרה אישית של האדם המעוניין, כמו כן לא על סמך הדבר המכונה „סימני-זיכור אובייקטיביים“ הכוללים לשון, דת וכו', אלא אך ורק על יסוד „ההתנהגות“ (behaviour) בוסן הכיבוש ההיטלרי, שהיה יעיל מאוד בגילוי הממשי של „התכונות הלאומיות שהיו לפעמים רדומות לאורך שנים“ (ז. איזבצקי, רשימת לאומית גרמנית בשלויה הצילית, קטוביצה, 1946, עמ' 22).

בדומה לכך יש לנהוג עתה, שעה שבאים אנו להכריע מי שייך ומי אינו שייך ל„קבוצה השלישית“ עליה דיבר גוטולקה. ובוודאי לא תספיק כאן הצהרה אישית בלבד. האנשים שנתגלו לא מוסן כאזרחים למלאכה חבלנית-ציונית שהסבה נזק לפולין מעולם לא הצהירו על עצמם כציונים או קוסמופוליטים. נהפוך הוא, הם הגדירו עצמם תמיד כפולנים שהם, לכל היותר, בני אבות יהודיים שנשכחו זה מכבר. כדי להדגיש ביתר שאת את פולניותם האמרוציונאלית היו בוחרים לעצמם בחיבה שמות של אצילים, לפעמים אף של אבירים [הסמנים], ולעתים רחוקות יותר — שמות של איכרים.

עובדות אלו מאשרות פעם נוספת את נכונות השיטה הנהוגה על-ידי פולין העממית המשתיתה את התיאוריה של „ההתנהגות“ כבוחן ללאומיות. עם זאת יש להדגיש כי תיאוריה זאת משוחררת לא מהתפיסה הוולונטאריסטית בלבד, אלא גם מיסודות

יהודים, ציונות וישראל בעיני פולין הרשמית

גזעים־לאומיים, רק קריטריון כזה מתיר וצריך להנהיג בקביעת התרעה הלאומית האמיתית של אזרחים פולנים מסוצא יהודי, הנודה בגלוי שלא המאורעות האחרונים בלבד העמידו תחת סימן שאלה את יחסם של אזרחים אלה כלפי האוכלוסיה הפולנית המקורית. הכעיה הינה מקיפה יותר, זה מכבר מעמידה התעמולה הציונית באורח מכון ומתוכנן, בסימן שאלה את הנורמאליזאציה של היחסים בין האוכלוסיה מסוצא יהודי וקבוצות אוכלוסיה העיקריות של העמים בקירבם היים היהודים, בהיותם חיים בבידוד בתוך הציבורים האזרחיים, כגורם מפתח, שסרו היהודים במשך דורות על ייחוד מוחלט ושנאה עזה־דתית כלפי ה־גויים, וההתבוללות, אמנם שטחית, הפכה במחצית השנייה של המאה ה־19 לתופעה כללית במערב אירופה, שונה היה המצב באירופה המרכזית־מזרחית, האוכ־לוטית היהודית בהמוניה התמידה בעקשנות, למרות ביטול ההגבלות הנורמאליות, בקיום סימני ההפרדה השבטית מאז, משפטים קדומים ולבוש, אליה, בראש וראשונה, פנתה האידאולוגיה הציונית, שמראשיתה התנגדה למגמות שבתבוללות, וזאת העובדה, המוכרת כבר היום היטב, שהציונים, לשם שמירה על ההפרדה היהודית־היחודית, עסקו בפרוכור קאציות, בהסתה ובהסתה אף מימנו מהומות אנטישמיות, הציונות כלמה בצורה רצינית את תהליך ההתבוללות גם במערב, בלטה במיוחד שיבת היהודים לייחוד הערתי לאחר שבתום מלחמת העולם הראשונה נוסד ה־"loyer" היהודי בפלשתינה, ומזמן הקמת מדינת ישראל הפכה הרגשת הייחוד היהודי לכללית, גרמנים, צרפתים או אנגלים, בעלי מוצא יהודי מתסול, זה לאחר זה, התחילו להתגלות כאנשים בעלי תודעה לאומית יהודית מחלטת ובלעדית.

מלחמת העולם השנייה הקלה על תהליך זה בכך שהביאה אמנם סווח על מיליוני יהודים האמידים פחות, אולם את העשירים ביותר העלתה בכל המדינות הבורגניות לשיאים של היררכיה, החברתית ובייחוד הפינאנסית, כי ההרס הכלכלי של ארצות קאפיטליסטיות רבות גרם למסירת החון של העולם הקאפיטליסטי לידי הציונים באופן מלא כל כך כפי שלא אירע מעולם קודם לזה.

מתוך הידיעות בעתונות אנו למדים שבירושלים מקיימת דיונים ועידה בינלאומית של בעל־תעשייה ואנשי כספים מסוצא יהודי, מטרתה להגיש עזרה לישראל למען הבטחת המשך האקספנסיה הכלכלית של אותה ארץ, 800 משתתפים נוסלים חבל באותה רעידה, האם אין השתתפות של 800 מיליארדרים בימים אלה בוועידה בירושלים מדברת בעד עצמה? היהודים הפועלים בצמרת הפינאנסית בעולם והתומכים בציונות, יכולים כיום, בלי לחשוש לנזק שייגרם לעסקיהם, להצהיר בגלוי על אמונתם, ולהפיץ את האידאולוגיה הציונית, הציונות של היום תובעת מכל היהודים אימוץ ההכרה הלאומית יהודית, אך עם זאת, בראש גלי, מכריזה שרק חלק מהם יוכל להיהפך לאזרחי מדינת ישראל, חלק שני, גדול הרבה יותר, חייב להישאר במדינות אחרות, וזאת לא מחמת מחסור במקום בפלשתינה, אלא במכוון ובמתוכנן, בכדי לשמור בהקפדה על השלטון הפינאנסי שהשיגו היהודים בעולם, כפי שמודה סוציולוג צרפתי נודע מסוצא יהודי, "החלה במפתיע" להתעורר בו הכרה יהודית, הציונים מאמינים כי בזמן הזה מתחילות להתגשם גבואות הברית הישנה בדבר שלטון היהודים על הגוים המובטח להם, הנבחר־עלידי יהודה (ג. רשודסון, *Fin du peuple juif*, פריז, 1965, עמ' 258).

כיצד זה ניתן להשלים בין שירות לישראל ומילוי תפקיד הנתגתי במדינה אחרת, שמכל מקום קובעת מכלל השתייכות לאומית אחידה של האוכלוסיה במדינה, לפחות כתבחת יסוד

מקובלת. הציונות מוצאת לכך פתרון מקורי, אם כי הוא נראה במבט ראשון כבלתי נסבל: על היהודים לקיים קשר פנימי עם ישראל, אך באופן חיצוני עומדת להם הזכות להגדיר עצמם לא ללאומיות אחת אלא לשני לאומים. התיאוריה הלאומית הנפסדת מבחינה סוציולוגית ומסוכנת ביותר מבחינה פוליטית לא נתקלה עד כה בשום התנגדות במדע הבורגני. עד כדי כך מוחלטת היא השליטה של הציונים במדע הבורגני.

הדובר הרשמי של מנהיגי הציונות, נגולדמן, הצהיר בקונגרס העולמי השני של הנוער היהודי, ביום ה' 5 באוגוסט 1963, שהמאבק העיקרי של היהדות מתנהל עתה לא למען השגת הזכות לשוויון אלא למען הזכות ליחיד, כלומר תאפשרות ליהנות מכל אותן זכויות הניתנות ליתר האזרחים, ומחץ לזה קיום הזכות להיענות, לפי ראות עיניהם, לתביעות שבכל מקרה תעמיד בפניהם תחושת החשתייכות ללאומיות ישראלית (ג. פרידמן, שם, עמ' 290). תוכנית מעין זאת היתה באמת תוכנית לשליטה על העולם. היא מושמעת בגלוי, וברגעים מכריעים היא מופעלת בהצלחה, כפי שראינו בזמן התקפות הישראליות האחרונה, האם בעולם הקאפיטליסטי הזהל העידן, החזוי ב"פרוסקולו" של זקני ציון, כאשר "הגויים עצמם ישימו את ראשם בהכנעה לתוך העול ויבקשו מאיתנו ליטול את השלטון עליהם"?

כהוכחה שמחשבות מעין אלה אינן זרות ליהודים המאמינים באידאולוגיה הציונית תעיד דרך הופעתו של אנטוני זמברובסקי — בנו של רומאן זמברובסקי¹² — אשר בזמן הסעצור עליידי מוסדות מ.א.ו. ביום ה' 12 במאוס, עסק במלאכת תעמולה בקרב עובדי המוסד לאירגון התעשייה והשמיע את הסיסמאות הבאות: "התקרית עם ה"דיאדים"¹³ היא רק הקדמה. בעוד חודש יהיה חם בווארשה, השמאל שלנו ינצח. היום יצאו הסטודנטים, מחר יתמכו בנו הפרעלים, לאחר מכן יצטרף הצבא ויחזור בווארשה "בדפסטי"¹⁴ ובכל זאת ישפך דם. הפולנים הבינו כמי עליהם לתמוך. הם יתמכו בנו. תיווכחו שיהיו בפולין 30 מיליון "שבת-גויים", הפולני הינו שוטה, לפני שתנוק נגרם וגם לאחר הנזק, הפולנים יילכו איתנו". את מי ועל יסוד מה מותר בתוך מצב זה לכלול במניין אנשים בעלי מוצא יהודי, שעבורם ארץ אחרת מאשר ישראל מהווה באמת ובתמים את "מולדתם היחידה" לפי הגדרת החבר גומולקה?

כאן מן הדין הוא לקבוע שהתיאוריה בדבר הלאומיות הכפולה של היהודים, שהיא נפסדת מן הבחינה הסוציולוגית ומסוכנת פוליטית למדינות בורגניות, נעשית בלתי מתקבלת על הדעת בסידה רבה יותר מאשר במדינה סוציאליסטית. תחושת החשתייכות לעם השליט בישראל יכולה איכשהו לדור בכפיפה אחת עם תחושת החשתייכות לעם השליט בצרפת או באיטליה, על בסיס ההתייחסות מאחורי משטר כלכלי-בורגני זהה — לפחות במסגרת המעטדות בעלי הקניין — ניתן ברוחק ליישב מצב מעין זה.

אולם תחושת הקשר הלאומי עם ישראל אינה מוצאת אפילו בסיס דחוק זה כאשר מדובר על השלמה בעת ובעונה אחת עם תחושת הקשר אל מדינה סוציאליסטית כלשהי, מן הדין שנדע זאת, שגם אותם היהודים, הרואים עצמם כ"יהודים קומוניסטים", ובעתיד הרחוק היו מבקשים לראות בישראל משטר אחר, גם הם מופיעים כחסידים של המשטר השורר שם ל.יום זה", כי רק במשטר כזה אפשרית עתה התפתחות הממלכתיות הישראלית, המחייבת באופן בלתי נמנע הישענות על הקאפיטאל הבינלאומי.

באופן כזה, אורח פולני החש עצמו "משתייך לשני לאומים", הופך מיד, באורח כמעט אוטומטי, נציג קאפיטליסטי-אימפריאליסטי בפולין, מחזקת אותו, באותה תפיסה, הספרות

יהודים, ציונות וישראל בעיני פולין הרשמית

הציונית, מחזקים אותו בכך האירגונים ה"פילנטרופיים" של היהדות, מחזק אותו המגע היומי וההשתלבות ההדדית המתמדת של אנשים דומים לו, המחזיקים אף הם בלאומיות כפולה.

אין אולי כיום יהודי בפולין, כמו בכל העולם, שלא קרא את הספר העבה בשם "אקסדורס", המוזהה מעין אפופיאה לאומית של ישראל, חבל שפולנים, מלבד יוצאים מן הכלל ומרעטים, אינם מכירים אותו. הספר הזה מכיל בין השאר שני חוטי עליזה שלא יכולים להיעלם מתשומת ליבו של שום קורא בפולין. הראשון — תחדרת ותכרחה לפיה על כל יהודי להישאר בקשר קרוב או רחוק עם המודיעין הישראלי. השני — הוא תחדרת השנאה ל"גרים", ובראש וראשונה לפולין. המחבר קלע בהערותיו ש"היהודים יכולים להתחרות עם כל יריב בענייני אירגון המודיעין, עומד להם חיתרון שכל יהודי, בכל ארץ שהוא בעולם, וחמיד, שימש בסדה מקור למידע" (ליאון יוריס, אקסדורס, המהדורה הפולנית, תל-אביב, עמ' 48). מן הראוי שנראה באופן מציאותי ובמלוא התיקף את הסכנה הכרוכה בתהליך זה. כיום אין הכוונה למודיעין מסחרי יהודי נוסף, וגם לא לשירות אינטרנציונלי המגייס יהודים למען רעיון שיתרוד פלשתינה. כיום יש לנו עניין עם זרועות המודיעין האיספריאליסטי, זרועות מסוכנות ביחוד בשבילנו, בהיותם שותפים בפעולה לחוגים רביוניסטים ברפובליקה הפדרלית הגרמנית.

"פעילי המודיעין הישראלי — כפי שכתב הנגראל השוודי, קרל פון הורן, בספרו בשם "Soldiering for Peace" — מודכבים מיהודים בעלי גסיון בשירותים דומים בכל חלקי העולם. ואילו היוזמה וההוראות יצאו בעיקר מראשי אותו המודיעין, שמוצאם ספולין, ודרגתם המקצועית הגבוהה ביותר הולכת בד בבד עם תחלטיית ודעה קבוצה מראש שאין לוותר על שום אמצעי המוליך למטרה".

במקרים רבים מנתל המודיעין הישראלי את פעולתו בהסתייעו באירגונים בינלאומיים כגון היאס וג'וינס, ביחוד הג'וינס אשר כביכול אינו עוסק באופן רשמי בפעולות ריגול או בצינונות. זהו אירגון הגרשא עזרה חומרית, אולם תחת הכיסוי הזה של עזרה לנזקקים, המשמש מסחה מצויין, מתפתחת פעולת המודיעין הישראלי. בשל הנזק הפוליטי נאסרה בשנת 1949 פעולת הג'וינס בפולין והיא חודשה רק בשנת 1957. בשנים 1958—1966 קיבל והאגוד התברתית רבותי של יהודי פולין עזרה מהג'וינס בסכום כולל המגיע ל-5.5 מיליון דולרים, נ.א. מעל ל-386 מיליוני זהובים פולניים (לפי 72 זהובים לדולר אחד) והו זהו שער החליפין שהונהג במקרה זה).

מחץ לזה, במסגרת העזרה לקיבוץ היהודי בפולין, שיגר הג'וינס סוגות של חומרים מפתים. מן הראוי לחשב מהו ערך המידע שנמסר תמורת ה"עזרה" הזאת למודיעין הישראלי — לש.ב. ידועים מקרים של בגידה באינטרסים של המדינה שלנו מצד אנשים כמו יוזף שביאטלו ואל איזאק פליישפארב, ולאדיסלב מיקוצ'ינסקי ואל טיקהוסינר, סברין בילר, פאבל סונאס ורבים אחרים.

בתנאים אלה אין ולא יכולה להיות שום הרחבה לאינטרפרטציה של המושג "אזרחים ממוצא יהודי שבכל שורשיהם צמחו לתוך האדמה עליה נולדו, כי אין הם יכולים להשתרש במקום אחר". תושעמה הזאת היא חשובה מאוד, כי בתוכניתה האקטואלית מעלה הציונות דווקא את המאבק נגד המגמות במדינות הסוציאליסטיות, המסרבות להעניק לקיבוץ

היהודי את הזכות לקשר אמרציונאלי ורוחני עם ישראל", כפי שהגדיר זאת גולדמן, המצוטט לעיל בקונגרס הציוני ה-26, בינואר 1965 (מרצע ט. ואליכובסקי — ישראל ונ.ר.פ., מהדורה שנייה, וארשה, 196, עמ' 162).

1. מאורעות מארס — גל של מרידות ליבראלית בפולין במארס 1968, במקביל להמחאות שהתחוללו בציכיה וצעודים בארצות האחרות.
2. כל ההרצאות מופיעות בסקור.
3. האנס טראנק, מרצה לענייני המשפט של הנאצים, גנרל-טורנאסור של שטחי פולין בימי מלחמת העולם השנייה, נידון למות בגירנברג והוצא להורג.
4. הכוונה למרד וארשה הפולני בקיץ 1944.
5. א.ק. — ארמיה קראיובה — צבא הארץ, המתחרת של הממשלה הלוונדונית.
6. הקורפוס הפולני שהוקם בברית-המועצות בחסותו של גנרל אנדרס והוצא משם דרך פרט לארצות המערב.
7. צבא עם — א.ל. — ארמית לחיבה, המתחרת של הפלב הקומוניסטי בפולין והמקורבים אליו.
8. סיקולאיצ'יק, מסנהיגי המפלגה העממית הפולנית דומן טה ראש ממשלת הגולים הפולנית בלונדון, הגיע לפולין לאחר המלחמה וניסה להיאבק על דמותה של פולין, הובס במשאל-עם שנחל על-ידי הקומוניסטים וצנב את פולין.
9. המיניסטריון לבטחון.
10. לברנטיה ברזיה — הדמות המרכזית במנגנון הממשלת של טטאלין — סבאן ברובשצ'יונה.
11. הכוונה לטטחים שהיו בעבר חלק מברמניה וצורפו בתום מלחמת העולם השנייה לפולין.
12. וימאן זמברובסקי, מראשי המפלגה הקומוניסטית בפולין העממית, יהודי לפי מוצאו, מחבולל ומתגבר למוצאו.
13. "דוידאים", יצירה דרמטית של המשורר הלאומי של פולין — אדם פיצקביץ. בדוידאים מצויים קטעים המוסגים נגד הרוסים, והעלאת המחזה בשנת 1967 נתפרשה כהפגנה אנטי-סובייטית. הורדת המחזה עוררה זעם והיתה לאות פתיחה של מאורעות מארס.
14. בודסס — הכוונה למרידת ההונגרית בשנת 1956.

All attempts in this direction having failed, Uri Ya'ari joined the Danish underground movement and was active in rescuing the Danish Jews. Glück and one of his friends were captured and spent the rest of the war period in German prisons and concentration camps.

At present, Uri Ya'ari is a member of Kibbutz Ne'oth Mordechai and Alfred Israel Glück lives in Herzliyah.

3. **Shlomo Kless** describes the way Jewish pioneer youth "Hechalutz" were organized while they were refugees in the U.S.S.R. These members of youth organizations, who had escaped from the Nazis from West Poland eastwards, found themselves under Soviet rule, when these territories were annexed by the Soviet Union.

The majority gravitated towards two centers: The northern — in Vilna and the southern — in Lemberg. From both places networks of the "Bree'cha" issued. From the North — people were smuggled across frontiers in order to reach Palestine; from the South — attempts were made to penetrate into Rumania.

The chapter published in this issue relates the fate of those that took the southern road. The cells formed there later became the basis of the Zionist underground movement in the Soviet Union itself.

4. The documentary column contains two excerpts from Polish anti-semitic propaganda pamphlets. These, originally meant for "home consumption", reveal the real character of the current wave of Polish anti-semitism. Not content with slandering and expropriating the Jews then living in Poland, the Poles join the traditional antisemitic choir, repeating ancient stereotyped propaganda and inventing new sorts, rooted in contemporary Polish reality.

This campaign's main purpose is to distract public attention from the real anxiety and problems of life under the present regime, in order to direct the gathering feeling of discontent and outrage against the Jews.

However, this new wave of antisemitism has an additional and broader significance, as an additional link in the chain of antisemitic movements in general and in that of Polish antisemitism in particular.

5. The research column opens with a study by **Ze'ev Levy** of the Role of Apologetics in the "Central Union" (Zentral Verein) of German Jews.

An apologetic attitude was an inherent feature of this union. Its periodical was to serve as the theoretical foundation of this attitude, and one of the articles relevant to this is being examined here. One aspect of this ideology is the definition of partnership: "We have nothing positive in common, except the negative factor of the struggle against antisemitism".